

REPERTORIOS FONÉTICOS E CONTACTO LINGÜÍSTICO EN GALICIA

Elisa Fernández Rei & Xosé Luís Regueira

Instituto da Lingua Galega, Universidade de Santiago de Compostela

Association of Hispanists of Great Britain and Ireland (AHGBI)

66th Annual Conference

University College Dublin, 29th-31 March, 2021

*Contacto, cambio lingüístico e ideoloxía en contextos de
minorización lingüística*

PID2019-110352GB-I00

financiado por MCIN/AEI/ 10.13039/501100011033

INTRODUCCIÓN

- Obxecto de estudo: lingua(s), variedade(s): obxectos externos, discretos
 - Problemas de definición e de delimitación (Harris 1990; Coulmas 2018)
- Linguas como prácticas locais (Pennycook 2010), repertorios lingüísticos (Blommaert 2010).
- Traballos de contacto: paradigma da interferencia (“galego castelanizado” / “castrapo”, “español de Galicia”)
- Traballos recentes: continuidades entre (os repertorios fonéticos de) galego e castelán (Regueira 2019, Regueira & Fdez Rei 2020; Tomé & Evans 2021)
- Mostra de repertorios fonéticos a partir de traballos recentes (Tomé 2018, Agüete 2020, Regueira & Fernández Rei 2020; De la Fuente 2020)

CONTACTO LINGÜÍSTICO EN GALICIA

Proceso de urbanización e de desenvolvemento institucional do estado (funcionarios, escolarización)

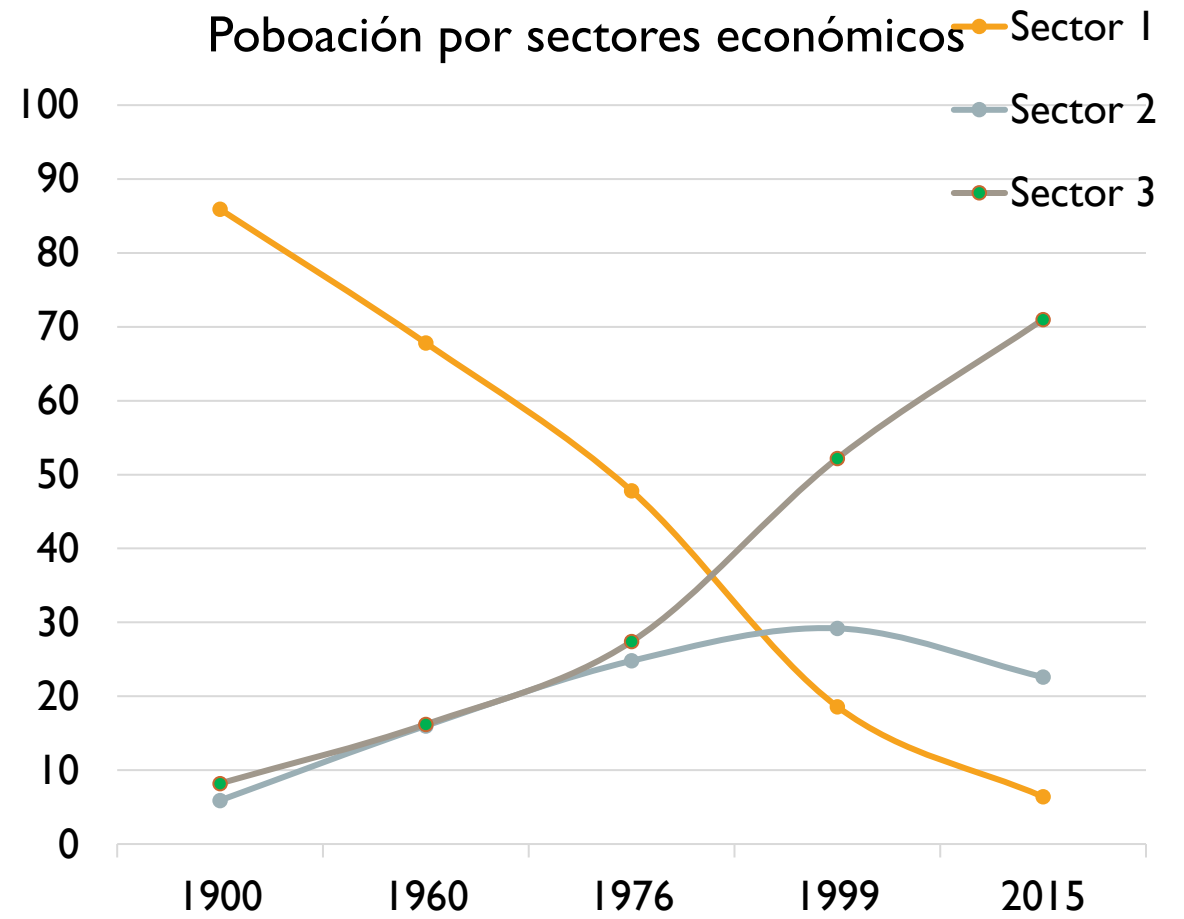
Emigración, éxodo rural, mobilidade espacial e social

Cambios sociais, económicos e culturais

Medios de comunicación

Procesos de recuperación do galego como lingua escrita e lingua da cultura urbana (s. XIX-XX)

TRANSFORMACIONES SOCIOECONÓMICAS

CONTACTO LINGÜÍSTICO EN GALICIA

- Estudos de carácter impresionista, centrados nas “interferencias”
- Hibrididade (Gugenberger 2013)
- Nova situación de contacto: urbanización e mobilidade producen situacións sociolingüísticas novas, novas diversidades lingüísticas (Smakman & Heinrich 2018) > nova diversidade tanto no galego coma no español de Galicia (novos repertorios dispoñibles).

OUTRAS LINGUAS DE CONTACTO

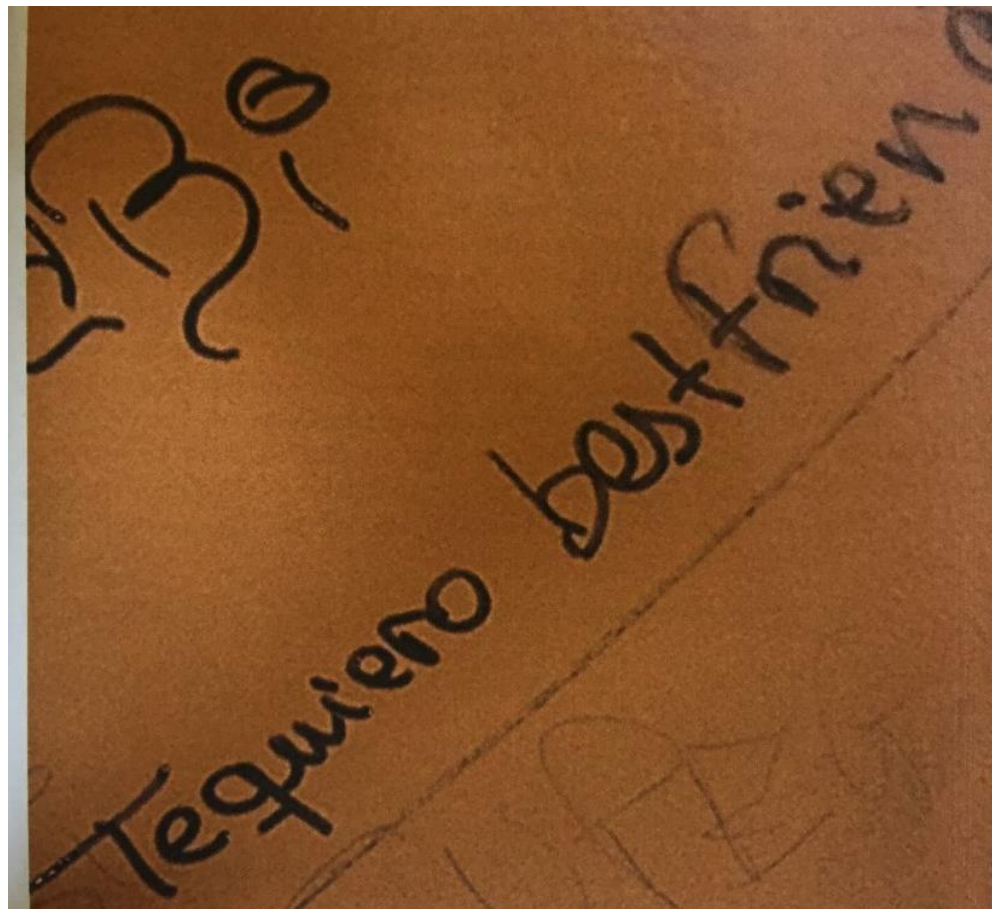
Portugués (referente ideolóxico, préstamos: *orzamento, vestiario, bolseiro, banda deseñada...*).

Inglés

Outras linguas de migrantes: invisibles?

EX. TOMADO
DE ZAS
VARELA E
PREGO
VÁZQUEZ
(2018:257)

Una bandada de estorninos dibujando cogomelos

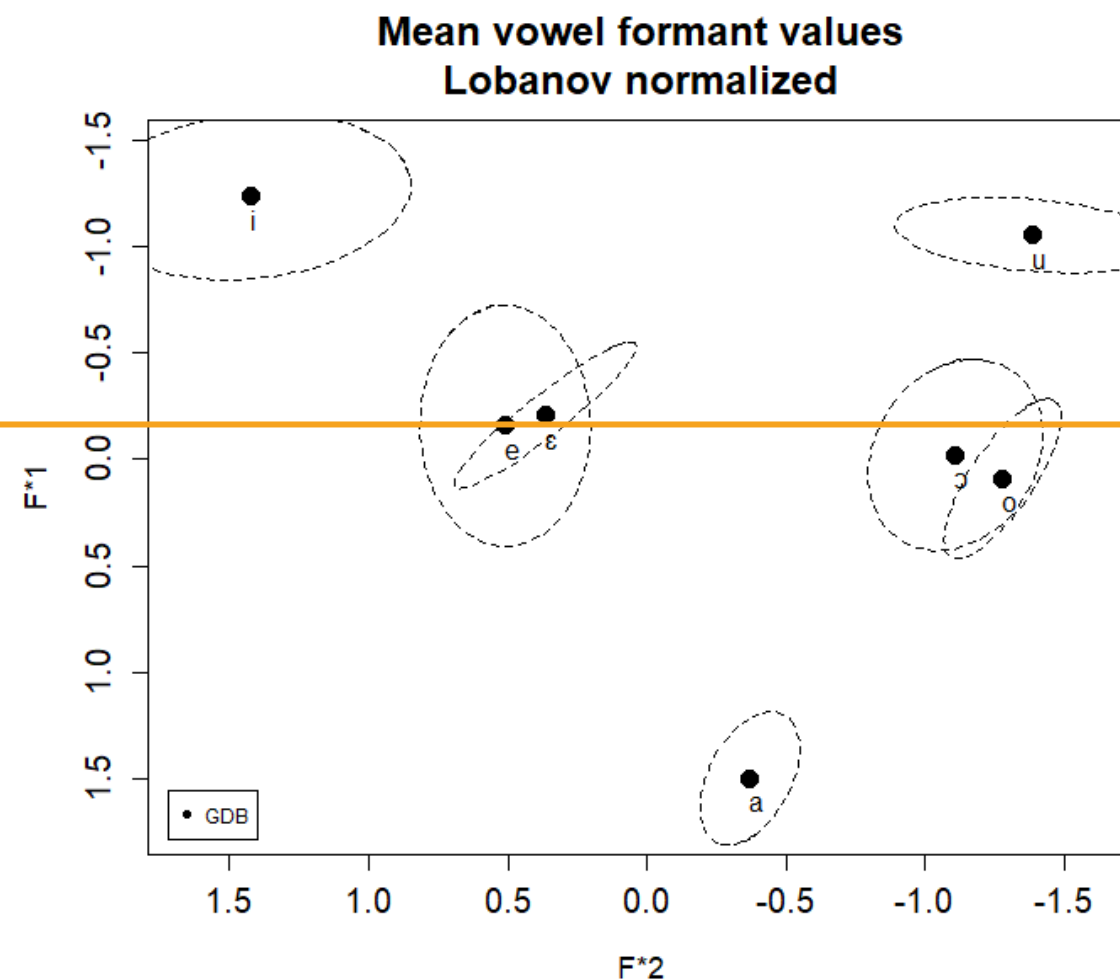
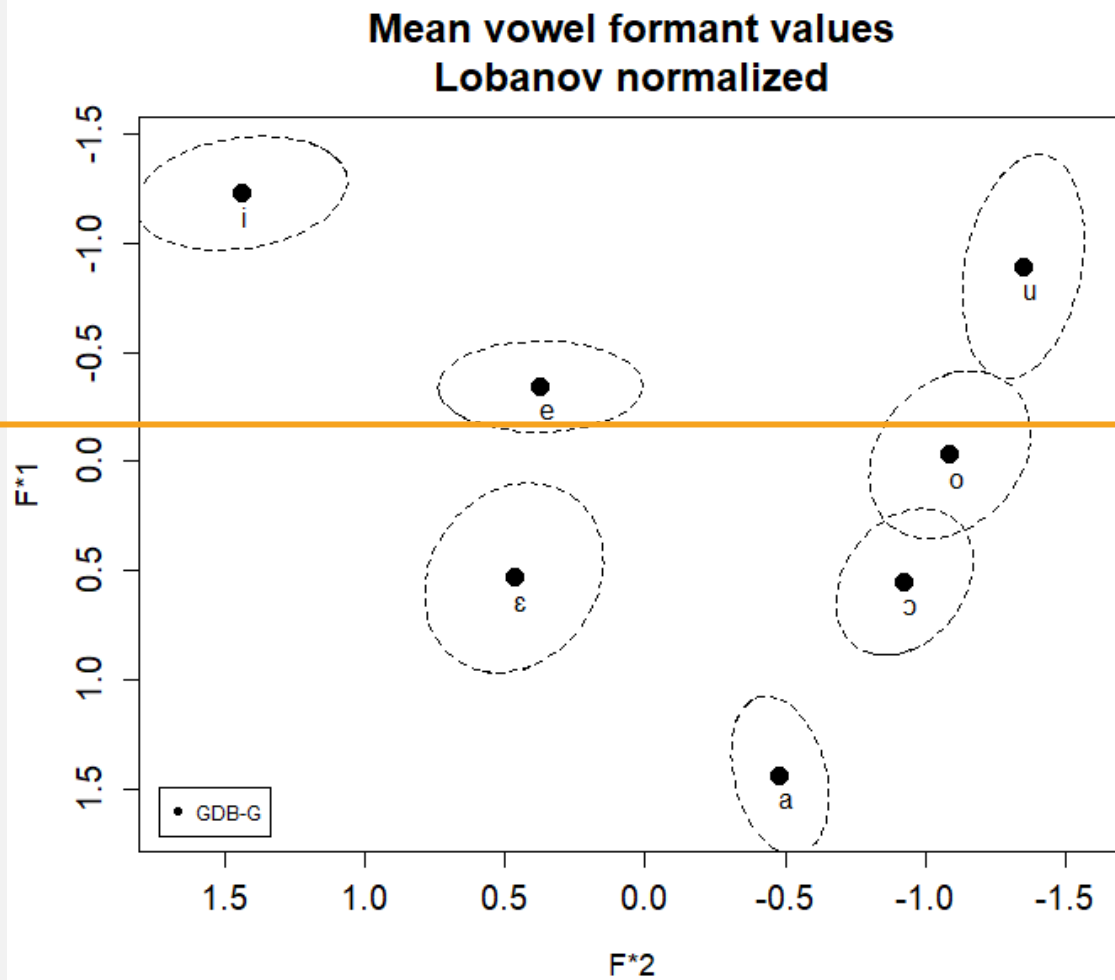

CONTACTO LINGÜÍSTICO NA GALICIA ACTUAL

VARIACIÓN FONÉTICA

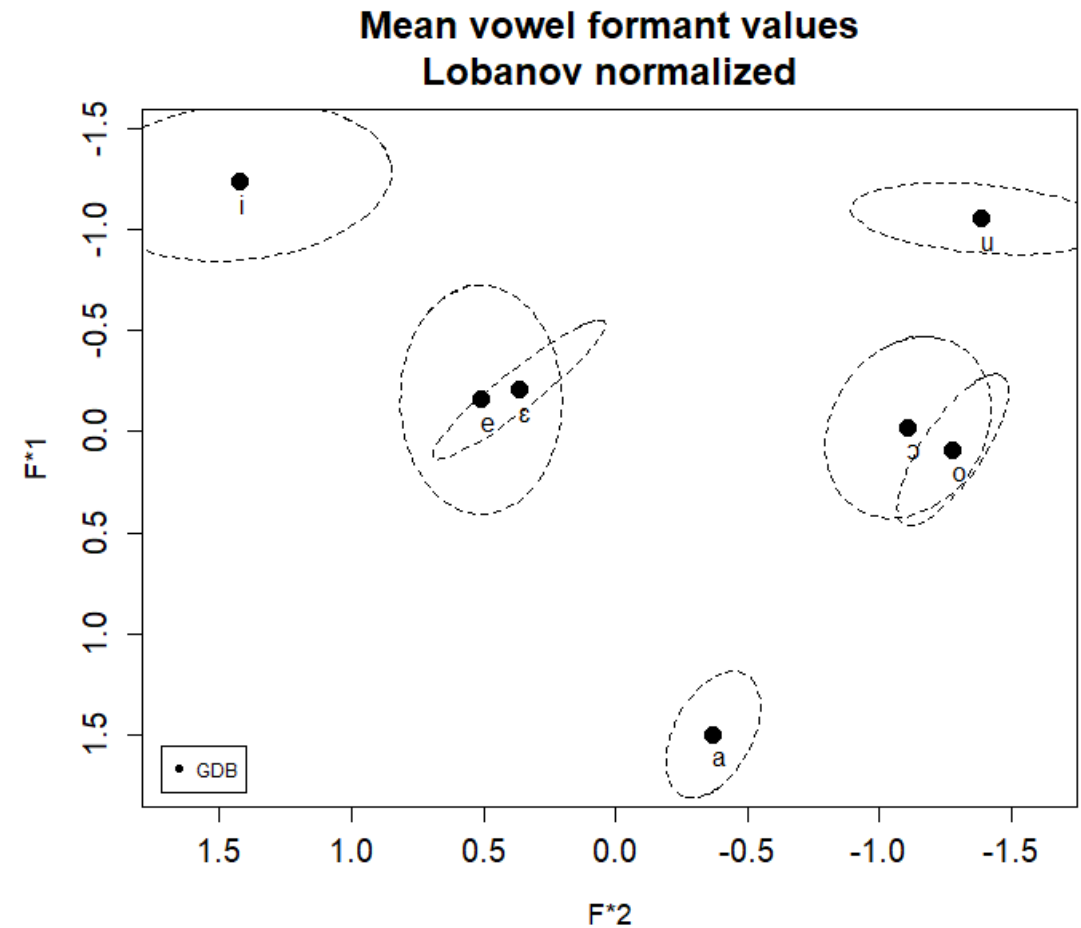
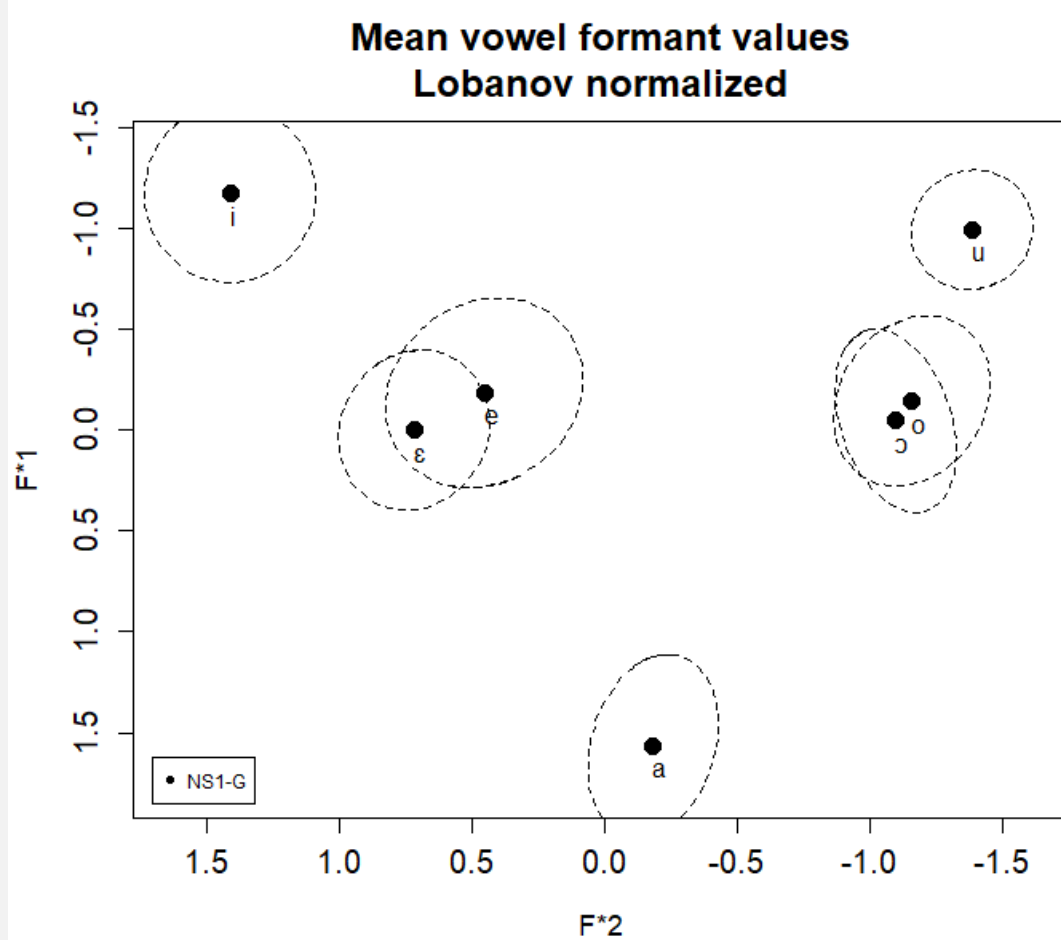
- Paradigma da interferencia: transferencia da fonética galega para o español de Galicia (Abuín 1970, Monteagudo & Santamarina 1993, Rojo 2004, Ramallo 2007). Porto (2001) non diferenciación das 7 vogais tónicas.
- Variedades estereotipadas: español estándar castelán / español de Galicia con fonética galega (*Fariña*) / galego de neofalantes (ou “galego urbano”) / galego “tradicional”.
- Variedades asociadas a valoracións e prexuízos.
- Traballos fonéticos relevantes sobre a fonética galega (Amengual & Chamorro 2015, Tomé 2018, Agüete 2020) e o español de Galicia (de la Fuente 2020).

VOGAIS TÓNICAS PARA AS PRODUCIÓNS EN GALEGO (ESQUERDA) E EN ESPAÑOL (DEREITA) DA FALANTE GDB

Vogais tónicas dunha neofalante en galego

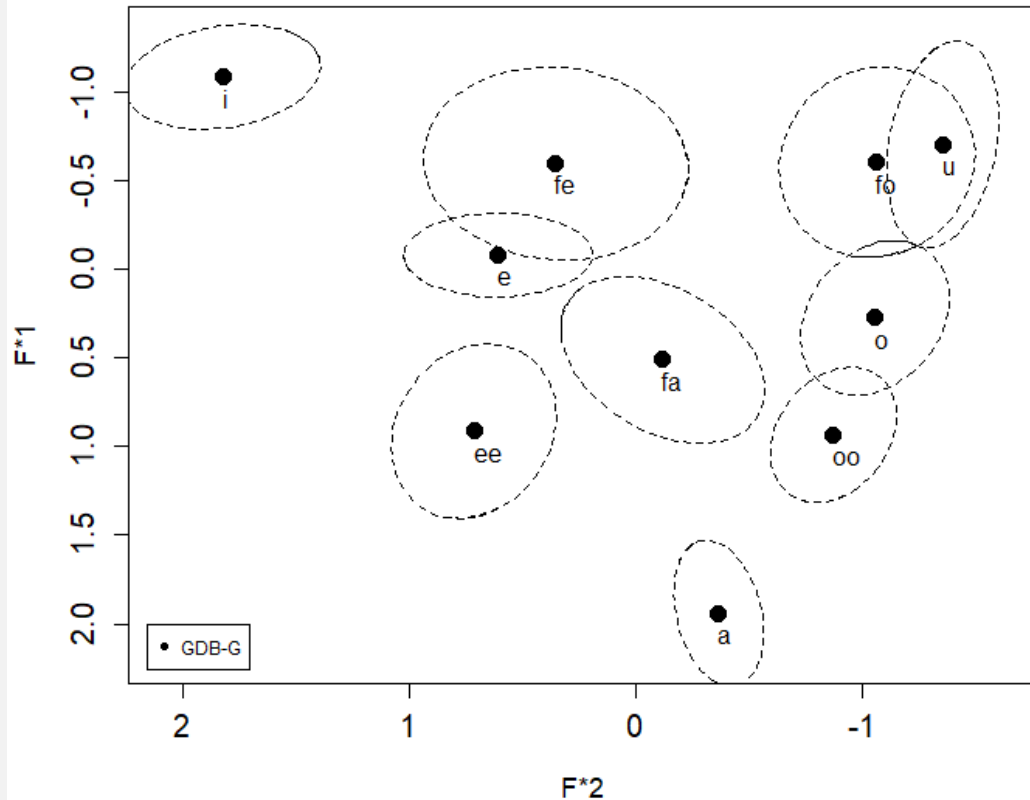
Vogais tónicas da falante bilingüe (GDB) en español

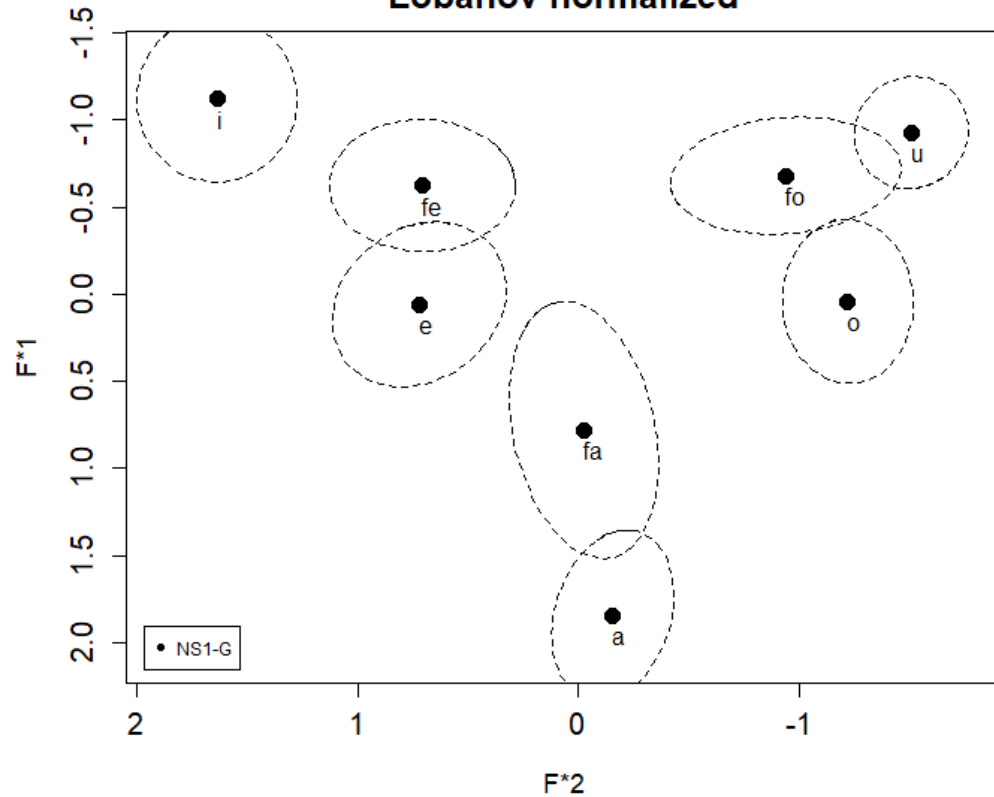
VOGAIS ÁTONAS FINAIS EN GALEGO DE GDB (ESQUERDA) E NEOFALANTE (DEREITA)

Mean vowel formant values
Lobanov normalized

Mean vowel formant values
Lobanov normalized

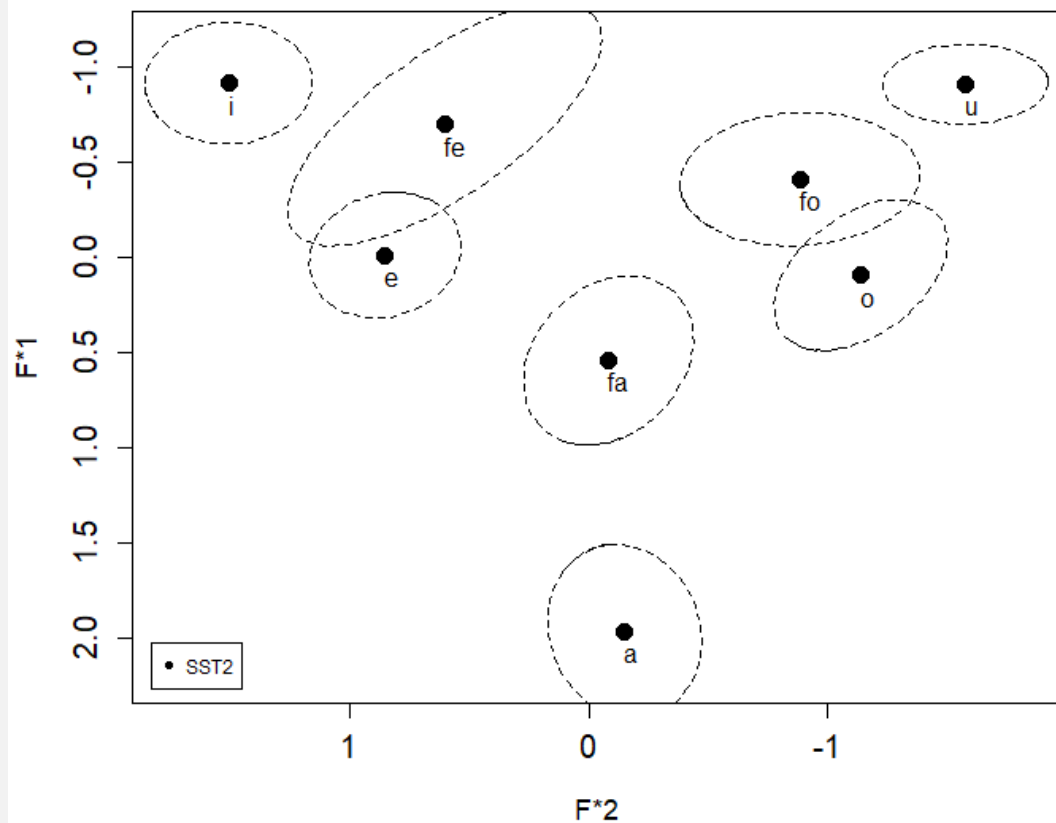

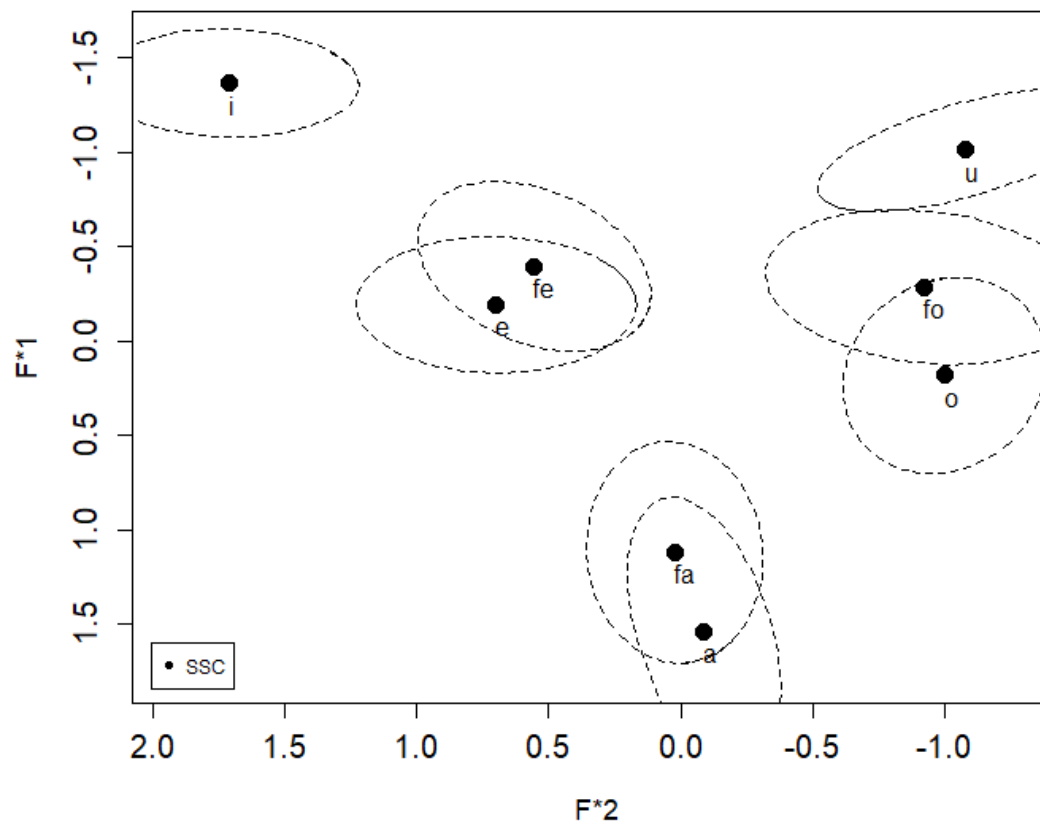
ESPAÑOL DE GALICIA: VILALBA(ESQUERDA) E VIGO (DEREITA)

Mean vowel formant values
Lobanov normalized

Mean vowel formant values
Lobanov normalized

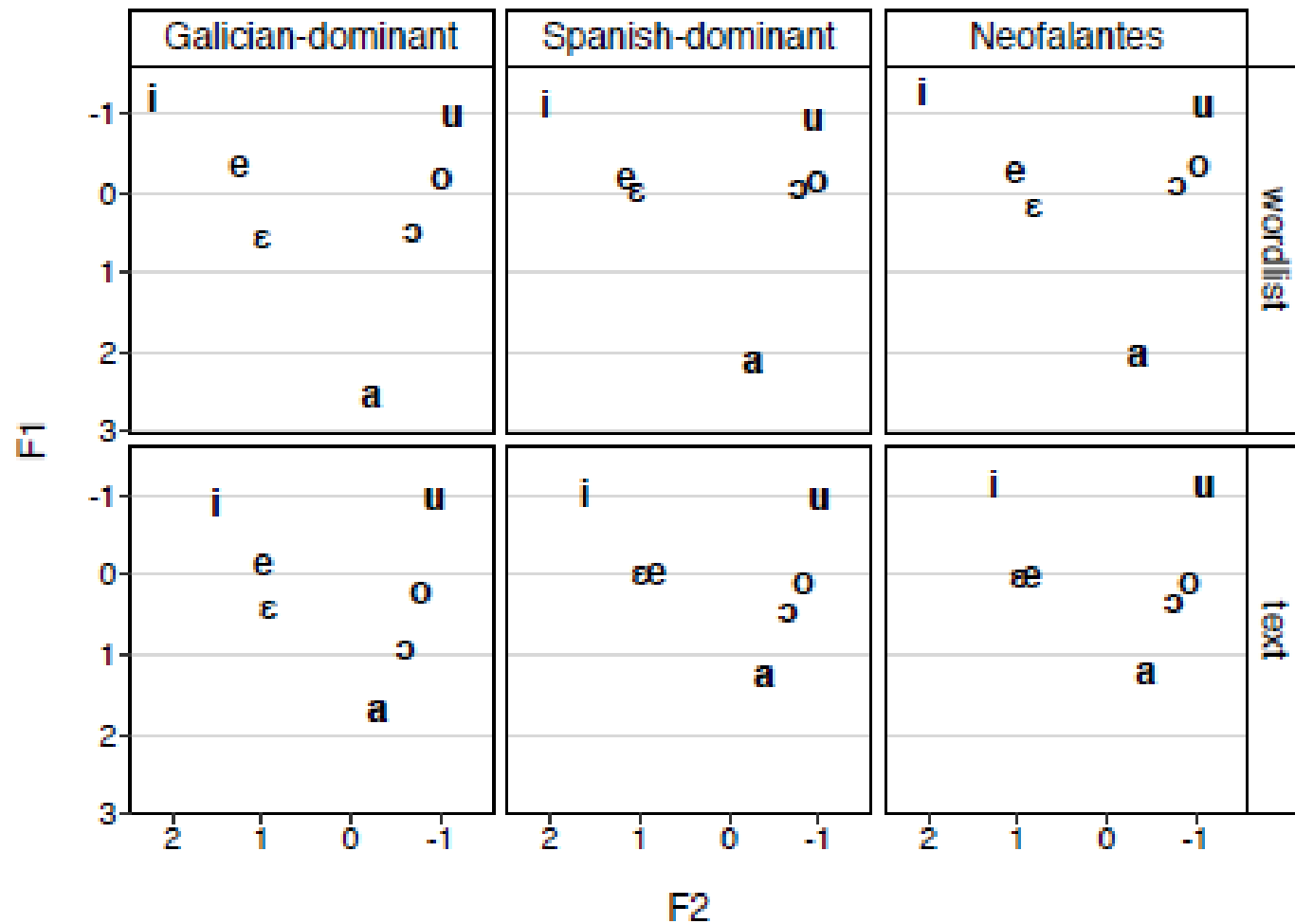

Figure 2.1: Average F1 and F2 frequencies by group (Galician-dominant, *Neofalantes*, Spanish-dominant) and speech style (wordlist, text). Plots display normalised values. Galician-dominant speakers appear to make a clear distinction between open and close front and back mid vowels both in the wordlist and text. In contrast, Spanish-dominants seem to have merged categories for both the front and back vowel contrasts. *Neofalantes* seem to behave more similarly to Spanish-dominants

Tomé Lourido, Gisela (2018): *The role of social factors in bilingual speech processing: the case of Galician New Speakers*. Diss. Univ. College, London.

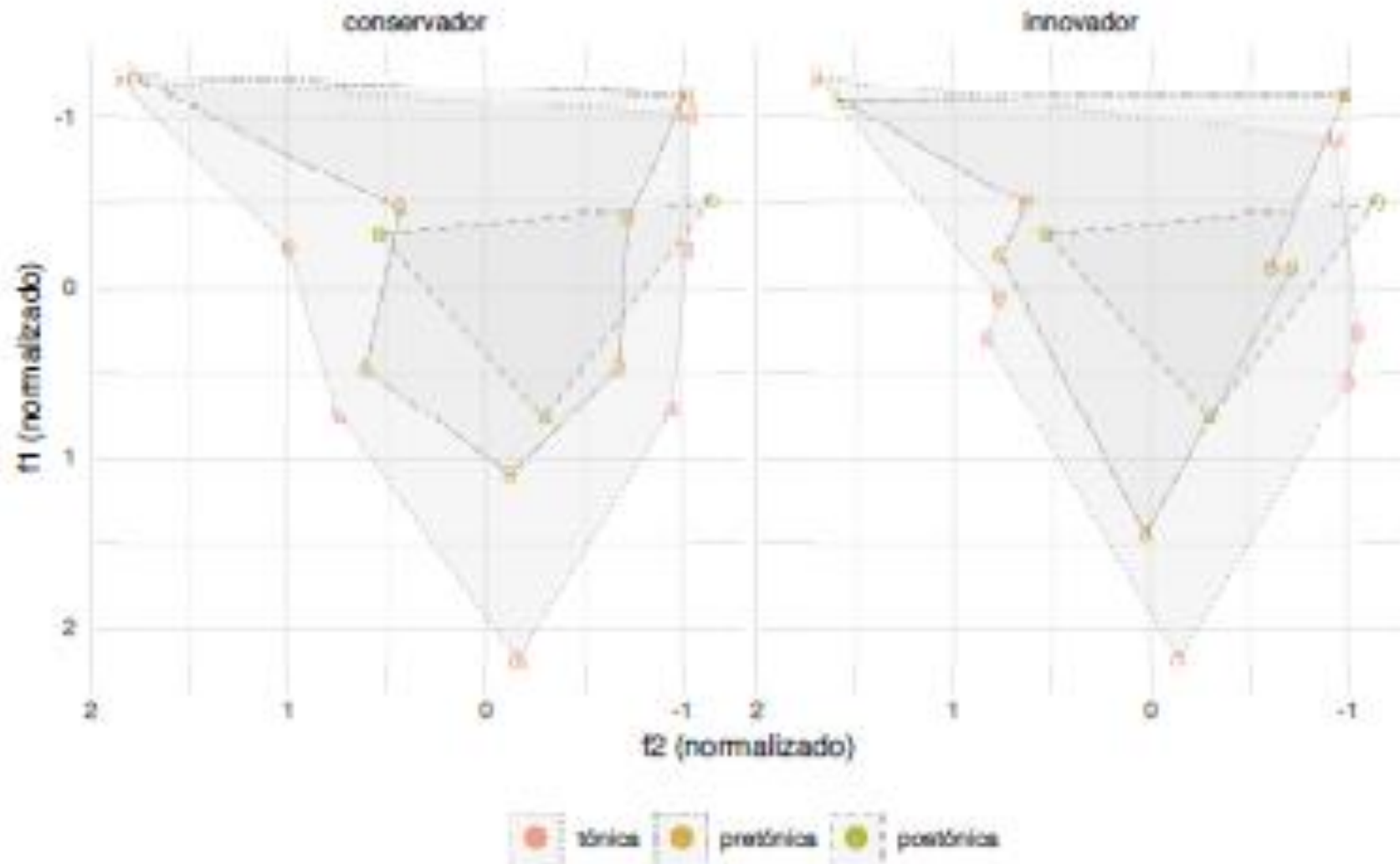

Figura 4.44.: Carta de formantes do espazo acústico do vocalismo tónico, pretónico e postónico final dos valores medios do f_1 e do f_2 normalizados para as vogais do galego segundo o modelo de vocalismo.

Aguete Cajiao, Alba (2020): *Vocalismo galego. Motivacións fonolóxicas do cambio*. Tese de doutoramento, USC.

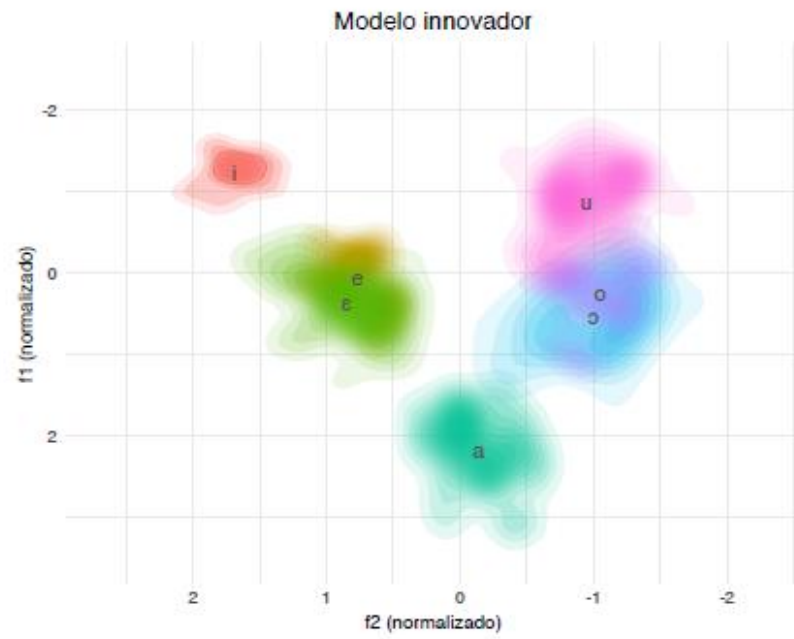

Figura 4.11.: Gráfico de densidade dos valores de f_1 e f_2 das vogais tónicas do modelo inovador.

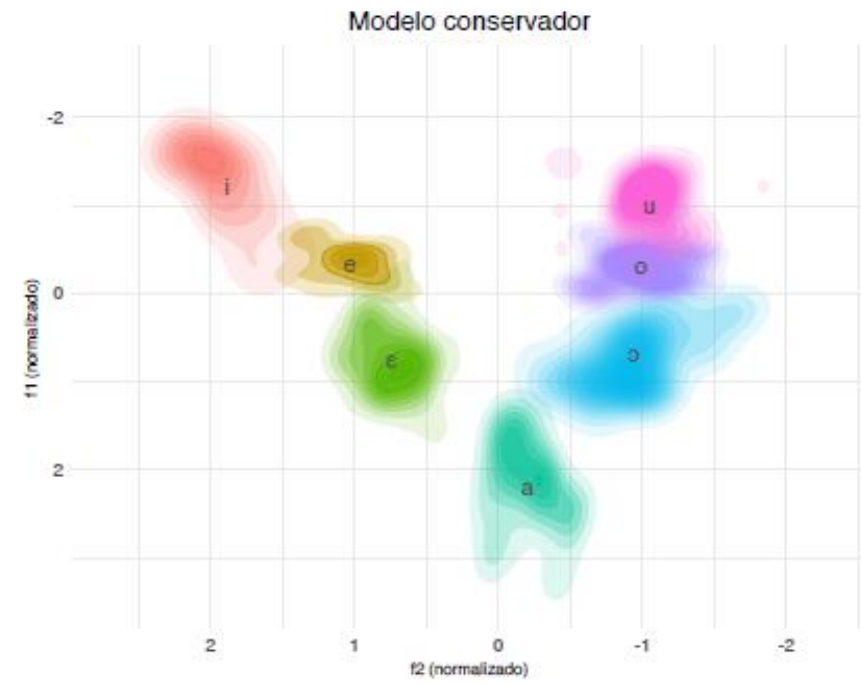
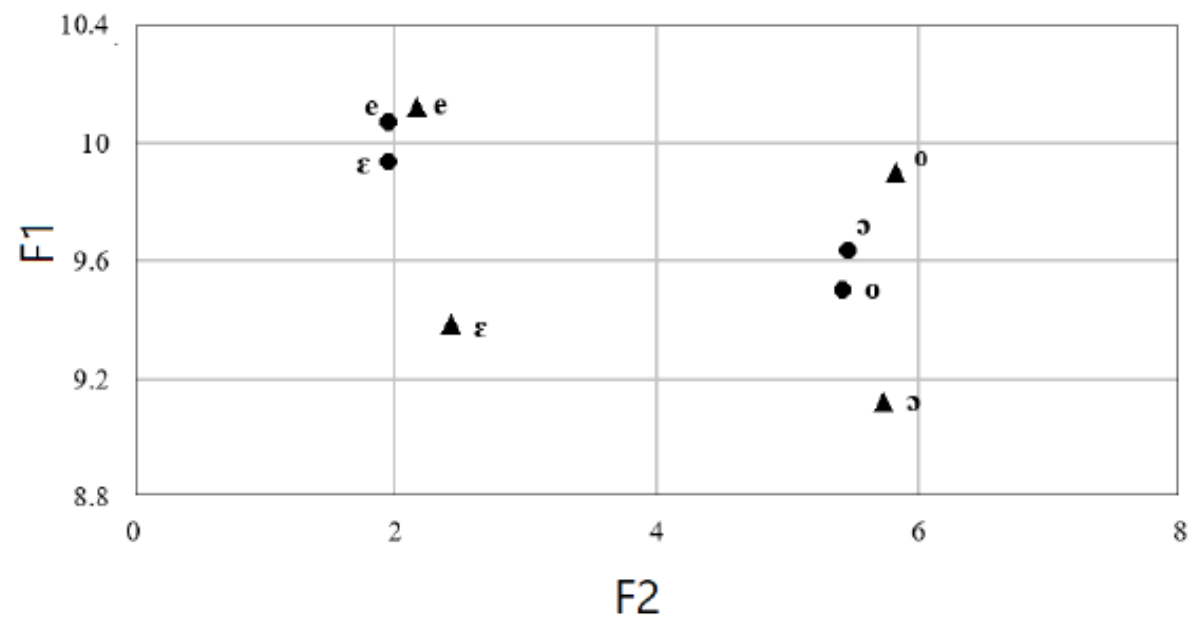

Figura 4.10.: Gráfico de densidade dos valores de f_1 e f_2 das vogais tónicas do modelo conservador.

AGUETE (2020)

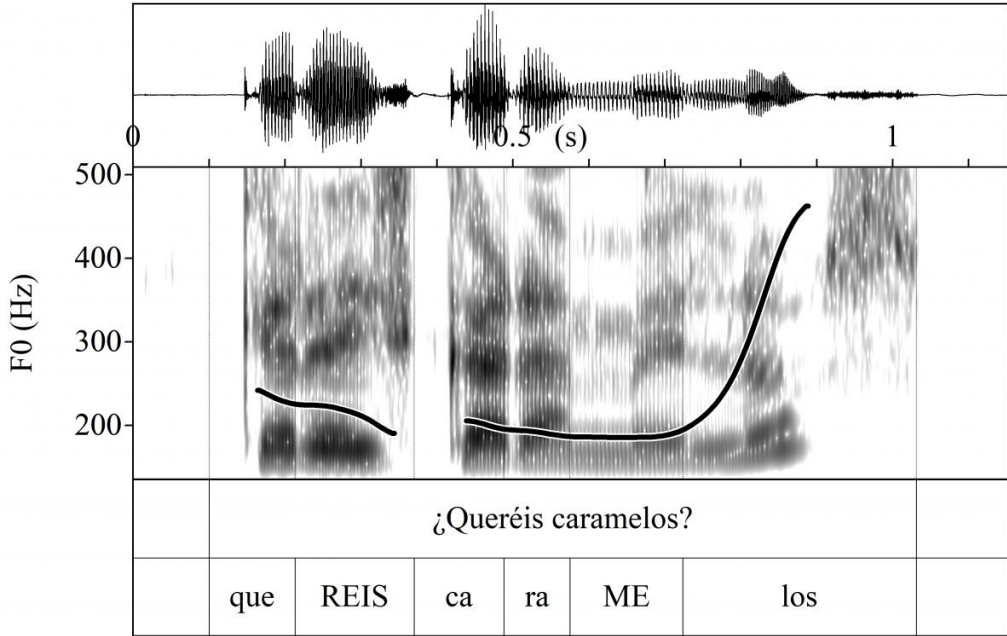
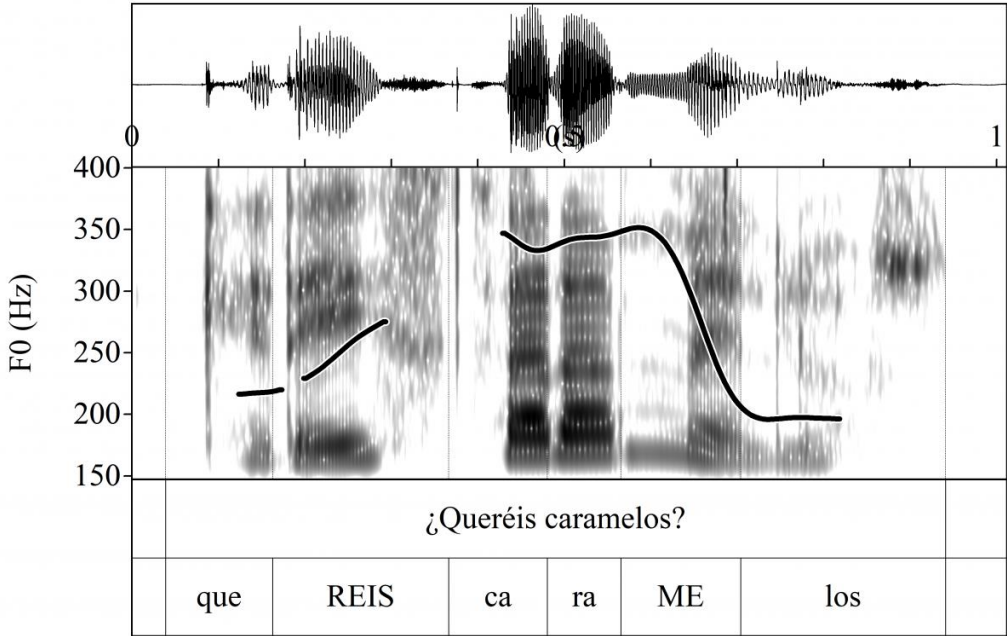
DE LA
FUENTE
2020

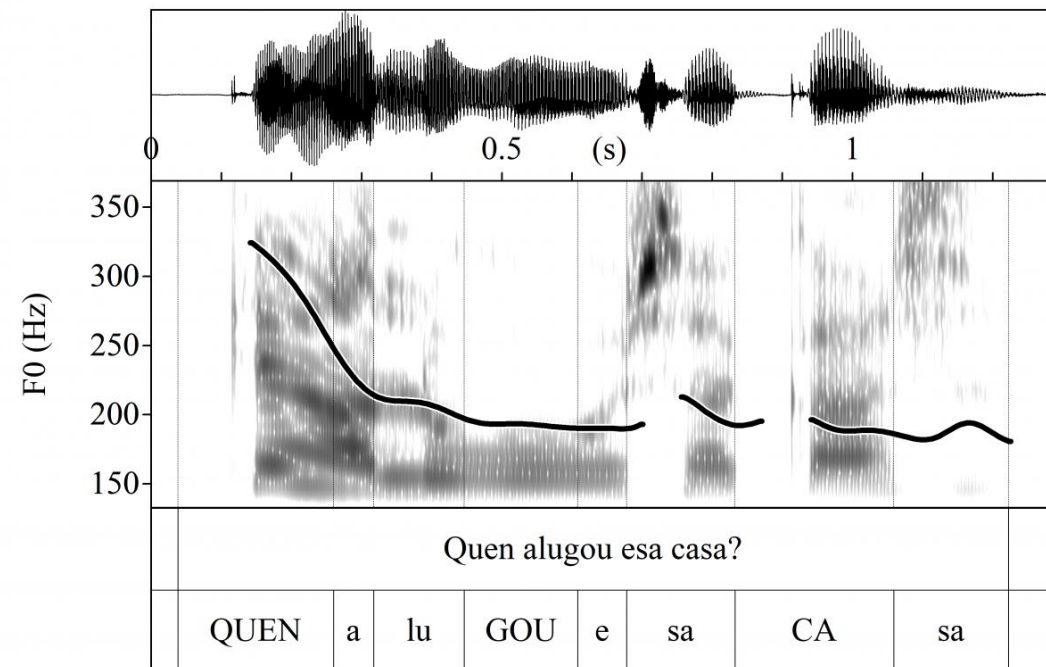
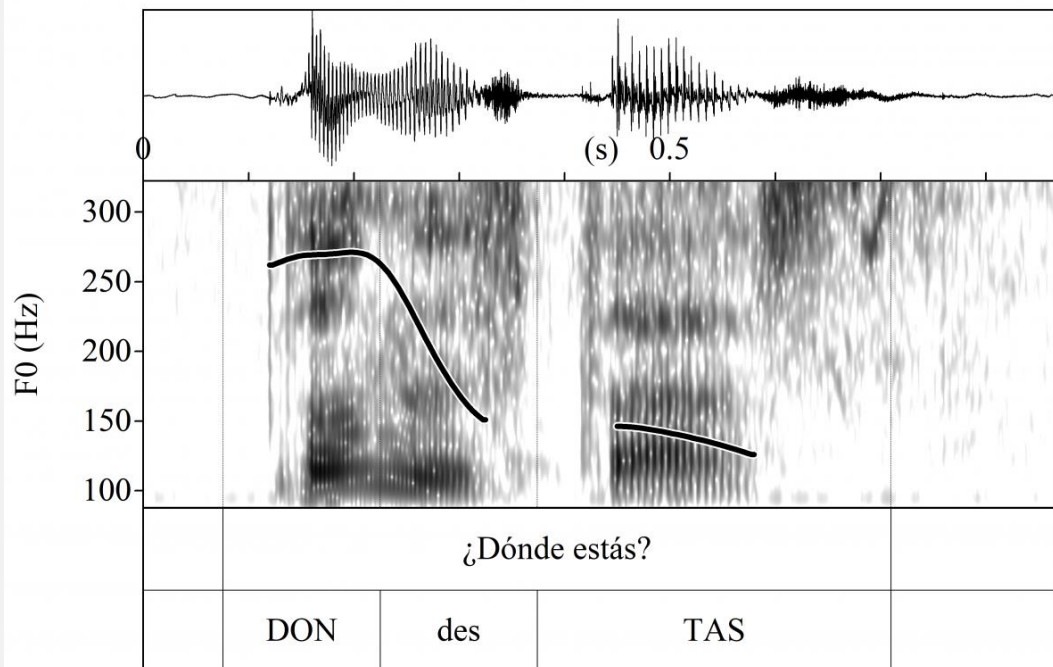
e: el fonema subyacente en gallego es alto
ε: el fonema subyacente en gallego es bajo
o: el fonema subyacente en gallego es alto
ɔ: el fonema subyacente en gallego es bajo

▲ Participantes bilingües (N = 64)
● Monolingües (N = 6)

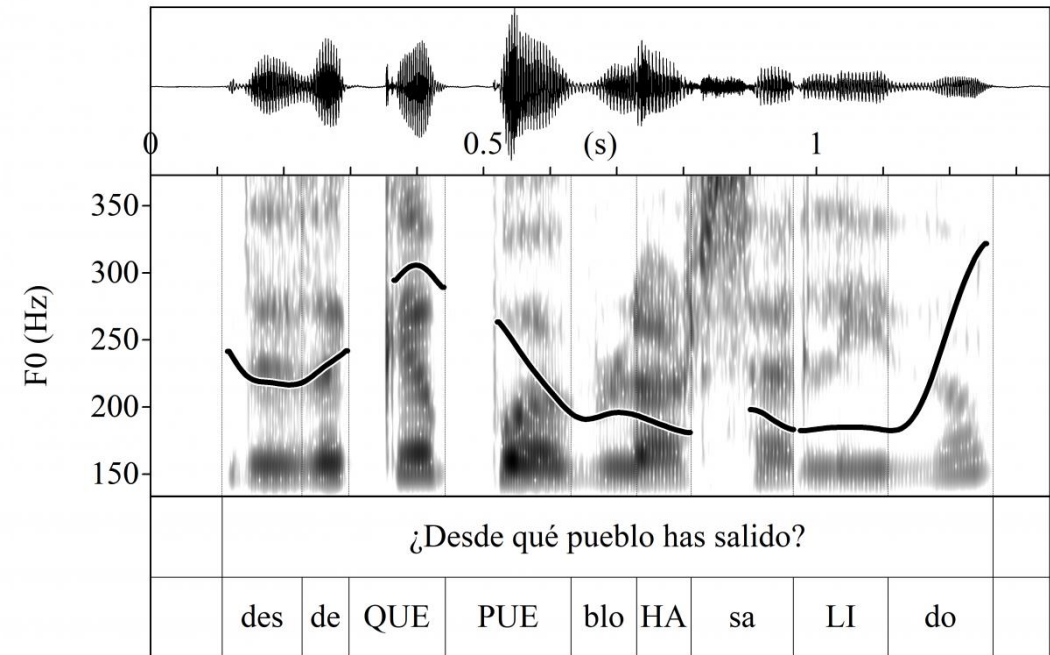
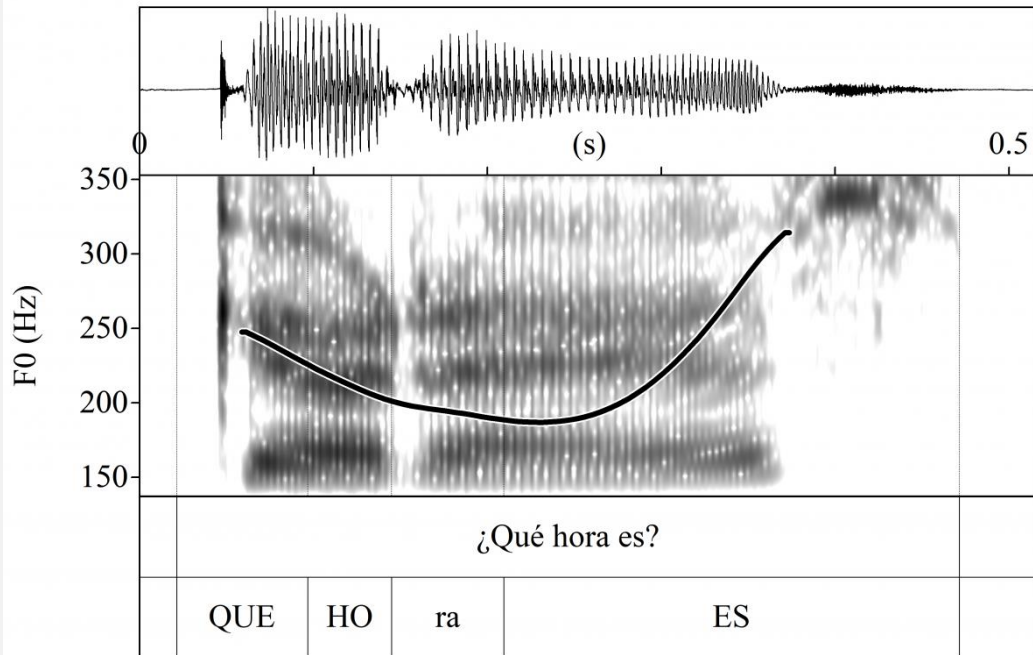
INTERROGATIVAS ABSOLUTAS (ESPAÑOL DE GALICIA)

INTERROGATIVAS PARCIAIS DE MONOLINGÜES ESPAÑOL (ESQUERDA) E GALEGO (DEREITA)

PATRÓNS HÍBRIDOS

CONTACTO E CAMBIO

- Non hai transferencia directa da fonética galega ao español de Galicia nin ao sentido inverso. Situacións máis complexas.
- Contínuum fonético entre galego e español: desde galego (e español) cos sons e entoacións do galego “tradicional” ata a fonética do español estándar (con elementos puntuais de aproximación ao galego): non hai unha fronteira tallante.
- Asociación galego dominante / rural con maior fonética galega e español dominante / urbano con maior semellanza co estándar castelán.

CONTACTO E CAMBIO

- Valores contrapostos:
 - “acento galego” = clase baixa, ruralidade / “acento castelán” = urbanidade, clases medias.
 - “acento galego”: prestixio encuberto (pertenza, identidade)
- Trazos indexadores de “identidade galega”:
 - Estereotipo das sete vogais, necesarias para “soar galego” (Tomé 2018)
 - As falantes marcan o acento galego a través das vogais finais e a entoación.

CONCLUSIÓN

Detectamos dous factores cruciais para o cambio lingüístico en español de Galicia:

- Relevancia da identidade e a pertenza (de la Fuente & Pérez Castillejo, 2017; Tomé, 2018; Tomé & Evans, 2015, 2017)
- Incipiente proceso de koineización no español de Galicia (Fernández Rei, 2016).

Necesidade de

- A) desenvolver metodoloxías que tomen en consideración as interaccións reais: “it is the sociolinguistic history of the speakers, and not the structure of their language, that is the primary determinant of the linguistic outcome of language contact” (Thomason & Kaufmann 1988).
- B) avanzar cara a “a sociolinguistics of ‘speech,’ of actual language resources deployed in real sociocultural, historical and political contexts” (Blommaert, 2010).

CONCLUSIÓN

- Etiquetas como “galegofalante, españolfalante, neofalante, bilingüe con dominancia X” perderán relevancia para a comprensión do que as persoas están a facer cando xestionan os repertorios lingüísticos (en galego, en español e noutras linguas) que están á súa disposición (Blommaert 2005, 2010; Pennycook 2010; Matras 2009, 2010).

“Granted, languages do exist, but sociolinguists have learnt from observing language behaviour in urban settings that their speakers make use of them in their own ways, using them as parts of their linguistic repertoires without asking permission before transgressing any boundaries, real or imagined” (Coulmas, 2018).

Go raibh maith agat

Grazas

REFERENCIAS

- Abuín Soto, M. (1970). *El castellano hablado en las Rías Bajas*. Unpublished Ph.D. dissertation. Universidade de Santiago de Compostela.
- Aguete Cajiao, A. (2020): *Vocalismo galego. Motivacións fonolóxicas do cambio*. Tese de doutoramento, USC.
- Amengual, M., & Chamorro, P. (2015). The effects of language dominance in the perception and production of the Galician mid vowel contrasts. *Phonetica*, 72, 207-236.
- Blommaert, J. (2005). *Discourse. A critical introduction*. Cambridge: CUP.
- Blommaert, J. (2010). *The sociolinguistics of globalization*. Cambridge: CUP.
- Coulmas, F. (2018): "Urbanisation and linguistic multitude". D. Smakman & P. Heinrich (eds.): *Urban sociolinguistics. The city as a linguistic process and experience*. London / New York: Routledge, 12-24.
- De la Fuente, M. (2020): *Contacto de linguas e identidade regional: la variación de las vocales medias en el castellano de Galicia*. Tese de doutoramento. Univ. Of Minnesota.
- De la Fuente, M. & Pérez Castillejo, S. (2017). *Vocales medias en el español de Galicia: relación entre producción acústica y perfil bilingüe del hablante*. Paper presented at the [6th Lusophone and Hispanic Linguistics Symposium](#). University of Wisconsin-Milwaukee, September 29-30, 2017.
- Fernández Rei, E. (2016). Dialectal, historical and sociolinguistic aspects of Galician intonation. *Dialectologia*, VI (special issue), 147-169.
- Gugenberger, E. (2013): *O cambio de paradigma nos estudos sobre contacto lingüístico: pode ser útil o concepto de hibrididade para a lingüística e a política de linguas en España?*. In E. Gugenberger, H. Monteagudo & G. Rei-Doval (eds.): *Contacto de linguas, hibrididade, cambio: contextos, procesos e consecuencias*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 17-47.
- Harris, R. (1990): "On redefining linguistics". In H. Davis & T. Taylor (eds.): *Redefining linguistics*. London: Routledge, 18-52.
- Matras, Y. (2009). *Language contact*. Cambridge: CUP.
- Matras, Y. (2010). *Contact, convergence, and typology*. In R. Hickey (Ed.), *The handbook of language contact* (pp. 66-85). Malden, MA/Oxford: Wiley-Blackwell.

- Monteagudo, H., & Santamarina, A. (1993). Galician and Castilian in contact: Historical, social, and linguistic aspects. In R. Posner & J. N. Green (Eds), *Trends in Romance linguistics and philology: Bilingualism and linguistic conflict in Romance* (pp. 117–174). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Pennycook, A. (2010). *Language as a local practice*. Abingdon, UK/New York: Routledge.
- Porto Dapena, Á. (2001). El español en contacto con el gallego. Paper presented at the *II Congreso Internacional de la Lengua Española*. Valladolid, October 16-19.
- Ramallo, F. (2007). Sociolinguistics of Spanish in Galicia. *IJSL*, 184, 21-36.
- Regueira, X. L. (2019): Variación fonética, a lingua da esfera pública e estándar oral: entre a lingüística e a política. *Revista Galega de Filoloxía* 20, 119-147.
- Regueira, X. L. & E. Fernández Rei (2020): “The Spanish sound system and intonation in contact with Galician”. R. G. Rao (ed.): *Spanish phonetics and phonology in contact: Studies from Africa, the Americas, and Spain*. Amsterdam / New York: John Benjamins, 327-362.
- Rojo, G. (2004). El español de Galicia. In R. Cano (Ed.), *Historia de la lengua española* (pp. 1087–1101). Barcelona: Ariel.
- Smakman, D. & P. Heinrich (2018): Why cities matter for a globalising sociolinguistics. In D. Smakman & P. Heinrich (eds.), *Urban sociolinguistics. The city as a linguistic process and experience*. London / New York: Routledge, 1-11.
- Thomason, S. G., & Kaufman, T. (1988). *Language contact, creolization and genetic linguistics*. Berkeley: University of California Press.
- Tomé Lourido, G. (2018). *The role of social factors in bilingual speech processing: The case of Galician new speakers*. Unpublished Ph.D. dissertation. University College London.
- Tomé Lourido, G., & Evans, B. G. (2015). Switching language dominance for ideological reasons: A study of Galician new speakers’ speech production and perception. In *Proceedings of the International Congress of Phonetic Sciences*. Glasgow. Retrieved from: <<https://www.internationalphoneticassociation.org/icphs-proceedings/ICPhS2015/Papers/ICPHS0459.pdf>>
- Tomé Lourido, G., & Evans, B. G. (2017). Os neofalantes galegos no contexto europeo: a produción e a percepción da fala. In X. L. Regueira & E. Fernández Rei (Eds.), *Cambio lingüístico no galego actual* (pp. 99-127). Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.
- Tomé Lourido, G., & Evans, B. G. (2021). Sociolinguistic Awareness in Galician Bilinguals: Evidence from an Accent Identification Task. *Languages* 6: 53, 1-25.
- Zas Varela, L. e G. Prego Vázquez (2018): “A view of Linguistic Landscapes for an Ethical and Critical Education”. In R. DePalma e A. Pérez-Caramés (eds.): *Galician Migrations: A Case Study of Emerging Super-diversity*. Cham: Springer.